

MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALAR UCHUN YOZISHDAN OLDINGI KO'NIKMALARNING AHAMIYATI

Eshbekova G.

Jizzax Davlat pedagogika universiteti maktabgacha va boshlang'ich
yo'nalishlarida masofaviy ta'lim kafedrası o'qituvchisi

***Annotatsiya:** Ushbu maqolada maktabgacha yoshdagi bolalarni maktab ta'limiga tayyorlash jarayonining savodga o'rgatish bosqichida yozish konikmalarini shakllantirishdan avvalroq, tarbiylanuvchilarda yozish qoidalari, bosqichlari, o'rganishdagi qiyinchiliklarni yengish usullari haqida fikr mulohazalar berilgan.*

***Kalit so'zlar:** qo'l motorikasi, tayyorlov guruhi, maktabgacha yosh, yozish ko'nikmasi, savodxonlik, mashg'ulot, qobilyat.*

***Abstract:** In this article, before the formation of writing skills, at the stage of preparing preschool children for school education, opinions are given about the rules and stages of writing, methods of overcoming difficulties in learning.*

***Key words:** Hand motor skills, preparatory group, preschool age, writing skills, literacy, training, ability.*

KIRISH

Maktabgacha ta'lim va tarbiya to'g'risidagi davlat standartining birinchi ilovasi bo'lgan 'Ilk va maktabgacha yoshdagi bolalar rivojlanishiga qo'yiladigan Davlat talablari'ning asosiy sohalardan biri "Nutq, muloqot, o'qish va yozish malakalari" bo'lib, u quyidagi kichik sohalardan iborat: nutq va til, o'qish malakalari, qo'l barmoqlari mayda motorikasi. Ushbu kichik sohalarning maqsad va vazifalarini amalga oshirish uchun tayyorlov guruhlarida o'quv yili davomida, 36 ta mashg'ulot savodxonlikka o'rgatishga mo'ljallangan. Savodxonlikka o'rgatish mashg'ulotlarida bolalarning yozish ko'nikmalari hamda o'qishga bo'lgan qiziqishlari tarbiyachilar tomonidan shakllantirib boriladi. Savodxonlikka o'rgatish davrida o'qish va yozish harakatini maqsadga muvofiq ravishda bajara olish o'qish va yozish ko'nikmasi deyiladi.

Yozish - bu bola qalam bilan harflar yaratishdan ancha oldin boshlangan jarayon. Yozuv jarayonida bola ruchka(qalam)ni qog'oz ustida sekin, ishonchsizlik bilan qimirlatadi, bir harfni yozib to'xtaydi va namuna bilan solishtiradi, ba'zan chiziqdan chiqib ketadi, noto'g'rilarni bo'yab, to'g'rilaydi. Bunda u tarbiyachiga har daqiqada

murojaat qiladi, uning qo‘li va boshi yozishda birgalikda harakat qiladi. Yozuv jarayoni tarbiyalanuvchilarning ongli harakat qilishlarini ham talab etadi. Shu sababli tarbiyachi yozuv jarayoniga bolaning xatti-harakatlariga sabr-qanoat bilan katta e‘tibor qaratishi juda muhim. Bu maktabgacha ta‘lim davrida yozishdan oldingi ko‘nikmalarni shakllantirishni o‘z ichiga oladi, bu esa bolaning harflarni shakllantirish va qalamni boshqarishni o‘zlashtira olishi uchun zarurdir. Maktabgacha yoshdagi bolalar uchun yozishdan oldingi ko‘nikmalarning ahamiyati va uyda yoki maktabda qanday oddiy mashg‘ulotlarni bajarishingiz mumkinligi haqida o‘qing. Oldindan yozish qobiliyatlari nima?

Oldindan yozish bolalar rivojlanishiga tayyor bo‘lganda yozishni o‘rganishga yordam beradigan bir qator asosiy ko‘nikmalarni shakllantirishni o‘z ichiga oladi. Bu erda bolalar rasmiy yozishni boshlashdan oldin bo‘lishi kerak bo‘lgan ba‘zi ko‘nikmalar mavjud: yaxshi rivojlangan yalpi motor boshqaruvi, yaxshi holat va asosiy nazorat, o‘rta chiziqni kesib o‘tish qobiliyati, ikki tomonlama muvofiqlashtirish, yaxshi qalam ushlab, yaxshi rivojlangan nozik vosita boshqaruvi. Oddiy qilib aytganda, bolani yozishga o‘rgatish harflarni shakllantirishdan boshlanmaydi, balki birinchi navbatda yozishdan oldingi barcha ko‘nikmalarni shakllantirishdan iborat. Bolalar har kuni ko‘p vaqtlarini bepul o‘yinlarga sarflashlari kerak. Bu qo‘pol motorli ko‘nikmalarni rivojlantirishning eng yaxshi usuli. Yozish - bu muloqotning muhim shakli va ta‘limning asosiy qismidir. Ammo bugungi texnologiya dunyosida bolalarga mashq qilish va yozish qobiliyatini oshirish uchun ko‘p imkoniyatlar berilmaydi. Bu ko‘plab ota-onalarni farzandining yozish ko‘nikmalarini qanday yaxshilash kerakligi haqida savol tug‘diradi. Kuchli yozish ko‘nikmalarini rivojlantirish uchun vaqt kerak va buni amalga oshirish qiyin vazifa bo‘lishi mumkin. Yaxshiyamki, ota-onalar uyda bolalarning yozish ko‘nikmalarini yaxshilashga yordam beradigan ko‘p narsalarni qilishlari mumkin.

NATIJALAR

Yozuv jarayonida bolalar ruchka (qalam)ni to‘g‘ri ushlab, daftarni to‘g‘ri qo‘yishni, harfni yozishda daftar chiziqlari, ular bo‘ylab qo‘lni harakatlantirishni esda saqlashi, harfni mo‘ljallangan katakga bosma harfda yozishi lozim. Bu jarayon bolalarni aqlan va jismonan charchatadi, ayniqsa, ularning barmoq va yelka muskullari toliqadi. Shuning uchun ham mashg‘ulotda **jismoniy daqiqalar** o‘tkazilishi ahamiyatlidir. Yozishni o‘rganish uchun bolalar o‘z tanalarini nazorat qilishlari va qo‘pol motorli ko‘nikmalarini rivojlantirishlari kerak. Nozik vosita boshqaruvi yaxshi rivojlangan yalpi vosita boshqaruviga bog‘liq. Asosiy nazorat, o‘rta chiziqni kesish, ko‘zni qo‘l bilan muvofiqlashtirish va ikki tomonlama muvofiqlashtirish (masalan, bir qo‘l bilan yozish va ikkinchi qo‘l bilan sahifani boshqarish) ham bolaning qo‘pol

motorli rivojlanishining bir qismidir va yozish qobiliyatini rivojlantirish uchun muhim. Yozish uzoq vaqt davomida stolda charchamasdan o'tirish uchun to'g'ri turish va asosiy nazoratga ega bo'lishni o'z ichiga oladi. Bolalar to'g'ri o'tirishlari kerak, oyoqlari erga tekis bo'lib, qo'llari stolga to'g'ri burchak ostida bo'lishi kerak. Ko'pgina bolalar maktabda qiladigan hamma narsaga ta'sir qiladigan va odatda o'z vazifalarini tugatmasliklarini bildiradigan bitta omil bilan kurashadilar. Stolda o'tirgan, charchagan yoki o'tirish va diqqatini jamlashda qiynalayotgan bolalar fizioterapevtga murojaat qilishlari mumkin. Bolalar sahifaning chap tomonida o'ng qo'li bilan yozish kabi vazifalarni bajarishlari uchun o'rta chiziqni kesib o'tishni o'rganishlari kerak. Agar bolaning yozuvi sahifaning chap tomonidan o'ngga qiyshayganini ko'rsangiz, o'rta chiziqni kesib o'tish muammosini aniqlash oson (har bir yangi satr chetidan bir oz uzoqroqda boshlanadi). Bolalar qalamni uchburchak ushlagich kabi yetuk ushlagich yordamida va kerakli bosim bilan ushlab turishi kerak. Ular qalamni nazorat qilishlari va harflarni to'g'ri shakllantirishlari kerak, charchamasdan. Qalamni ushlamagan holda, harflarni shakllantirish qiyin va bolalar yozish paytida charchashadi, chunki ular ko'pincha sahifaga juda ko'p bosim o'tkazadilar yoki qalamni etarlicha qattiq ushlab turmaydilar. **Nozik motorli ko'nikmalar;** Bolalar to'g'ri yozishni o'rganish uchun nozik vosita mahoratini va barmoq kuchini rivojlantirish uchun ko'p mashq qilishlari kerak. Maktabgacha yoshdagi bolalarga nozik motorli o'yinlar va mashg'ulotlar bilan shug'ullanish uchun kundalik imkoniyatlar berilishi kerak.

XULOSA

Farzandingiz qalamni to'g'ri ushlab tursa va charchamasa, u naqsh bosqichini boshlashga tayyor hisoblanadi. Kauchuk qalam tutqichlaridan foydalanish (bu qiziqarli narsalar kabi) juda katta farq qiladi, chunki ularning barmoqlari yoshligidanoq to'g'ri holatda bo'ladi. Qalamni ushlab - bu noto'g'ri odat paydo bo'lgandan keyin tuzatish juda qiyin bo'lgan yana bir narsa. Men birinchi sinfga dars berganimda, biz harflarga o'tishdan oldin yilning birinchi qismini naqshlar bilan o'tkazardik. Maktabgacha yoshdagi bolalar uchun yozishdan oldingi ko'nikmalarning ahamiyati To'g'ri qalam tutqichidan foydalaning. Harflar birinchi navbatda keng miqyosda kiritiladi - masalan, katta qog'ozga yoki doskaga yoziladi. Shakllantirish keng miqyosda qo'llanilganda, bola bir nechta qatorli maxsus qog'ozga yozishni boshlashga tayyor. Bolalar to'g'ri nuqtadan boshlashni va har bir harf uchun tartibni bajarishni o'rganishlari kerak (masalan, "b" harfini yuqoridan boshlash, pastga, yuqoriga va o'ngga aylanib, aylanani yopish). Shuningdek, ular harflar orasida bo'sh joy qoldirishni o'rganadilar. Keyingi bosqich so'zlarni hosil qilish uchun harflarni birlashtirib, keyin bo'shliqlar bilan ajratiladi. Keyin bu so'zlar jumlar hosil qiladi va oddiy tinish belgilarini kiritish mumkin, masalan, bosh harflar va nuqtalardan foydalanish. Harflarni to'g'ri

shakllantirish - to'g'ri joydan boshlab, to'g'ri yo'nalishda harakat qilish muhim hisoblanadi. Bola harflarni to'g'ri shakllantirish uchun etarli darajada nazoratga ega bo'lishidan oldin, ular harflardagi naqsh va shakllarni tushunishlari kerak. Bu harflar kiritilishidan ancha oldin, shakllar, boshqotirmalar, pegboards, chizma naqshlari va boshqalar bilan oddiy harakatlar orqali amalga oshiriladi. Keyin chiziqqa naqshlarni yozish, masalan, zig-zag chiziqlar yasash, aylana naqsh va chiziqlarni chizish kabilar kiritiladi. Ular harflarni shakllantirishda qo'llaniladigan shakllarga taqlid qiladi (masalan, ilon naqshlarini yasash "s" harfini shakllantirishga yordam beradi, zig-zaglar "A" bosh harfida, aylana va spiral naqshlar "c" harfini shakllantirishga yordam beradi). Qiziqarli mashg'ulotlardan tortib kundalik o'qish va yozish mashg'ulotlarigacha, bolalarning yozish ko'nikmalarini qanday yaxshilash bo'yicha ushbu maslahatlar farzandingizga qisqa vaqt ichida o'z mahoratini oshirishga yordam beradi. Ushbu oddiy va qiziqarli bolalar yozish faoliyati bilan bolangizning muloqot qobiliyatlarini yaxshilang.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Bondarenko A.K. Bolalar bog'chasida didaktik o'yinlar: bolalar bog'chasi o'qituvchisi uchun qo'llanma. - M: Ma'rifat, 1985. - 176s., kasal. - (B-ka "Qishloqdagi bolalar bog'i").
2. Venger L.A., Muxina V.S. Psixologiya: Pedagogika maktablari talabalari uchun 2002-sonli «Maktabgacha ta'lim» va 2010-sonli «Maktabgacha ta'lim muassasalarida ta'lim» ixtisosligi bo'yicha o'quv qo'llanma. -M.: Ma'rifat, 1989. - 336-yillar.
3. Voloshkina M.I. Bolani maktabga tayyorlashda didaktik o'yin: Darslik. Ed. V. G.Goretskiy. Moskva-Belgorod. 1995. 152b.
4. Amonoshvili Sh.Ya. Shaxsni yaratgan - M:, 1982 yil.
5. Afonkina Yu. Maxsus kurs - pedagogik o'yinning psixologik-pedagogik muammolari. - Maktabgacha ta'lim No 9, 1998. - 91-b
6. Maktabgacha yoshdagi bolalarning rivojlanishiga qo'yiladigan davlat talablari 2018 yil 18.06
7. Takomillashtirilgan 'Ilk qadam' o'quv dasturi 2018 yil 7.07.
8. Majburiy bepul maktabga bir yillik tayyorlov guruhi uchun 'Ilm yo'li' o'quv dasturi 2020y
9. Entwisle, D. R. va Alexander K. L. (1993). Maktabga kirish: boshlang'ich maktabga o'tish
10. Uyda savodxonlik faoliyati va belgilari bolalarning rivojlanayotgan savodxonligi, 1993 va 1999. (NCES 2000-026). V. 1993 va 1999. (NCES 2000-026). V.

Jurnallar

11. Eshbekova G. Maktabgacha yoshdagi bolalarga yozishni o'rgatish vazifasini amalga oshirishda o'yinlardan foydalanish. journal of innovations in social sciences.: 01 | Jan - 2023 ISSN: 2181- Volume: 03 Issue 2594
12. Eshbekova G. Bolalarni maktabga tayyorlashning yozishga o'rgatish bosqichida psixofiziologik xususiyatlarini inobatga olish masalasi. Международный научный журнал № 6 (100), часть 3 «Новости образования: исследование в XXI веке» январь, 2023
13. Eshbekova G. Tarbiyachining ma'naviy qiyofasi hamda kasbiy mahoratining bolalar bilan muloqotni tashkil etish shakllariga ta'siri. Journal of innovations in social sciences Volume: 02 Issue: 01 | 2022 ISSN: 2181-2594